

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE POSPOBNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in slovenska društva (vse Slovene) in Kanada: \$1.00 na leto, \$1.50 na pol leta, \$1.50 na četrti leto; na Čino in Čino: \$1.00 na leto, \$1.50 na pol leta, \$1.50 na četrti leto.

Subscription rates for the United States (except China) and Canada: \$1.00 per year, \$1.50 per year, \$1.50 per year, \$1.50 per year.

Cena letnega po depozitu: \$1.00 na leto, \$1.50 na pol leta, \$1.50 na četrti leto.

Advertising rates on arrangement: Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s: PROSVETA

3037-50 South Laramie Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

158

Delo v obliki, na primer (Nov. 20, 1931) polno vsebine, ki ga vsebuje, da vam je s tem delom potekalo, ne boste. Posvetite jo prevajanju, da se vam list ne ustavi.

"Zasluzki" brezposelnih

Kadar je človek dolgo časa brez zasluzka in ko se začne pri njem trditi, da je obsejal, se loti vsakega sredstva in načina, ki mu pade v glavo, da vpliva kak cent. To je očitno danes v Ameriki, ko so toliki milijoni že drugo leto brez dela in v velikem pomanjkanju in ko je vprašanje eksistence milijonom edino vprašanje.

Toliko sleparij, tatvin in ropov ni bilo še nikdar v tej deželi kakor je naš leto in naš zimo. Časopisi poročajo dnevno o tem. V Chicagu so našli dve dni — k praznikom! — taki roparji navali, da ni skoro nobena ulica več varna. Med temi roparji je mnogo brezposelnih delavcev, ki niso do še pred kratkim nikdar mislili, da bodo kdaj v svojem življenju primorani lotiti se tega posla. Saj riskirajo ne le izgubo dobrega imena, temveč tudi prostost in življenje. Tako izpreminjajo brutalne ekonomike razmere dobre in poštene ljudi v propalce in zločince!

Ampak med roparji gre le majhna manjina; samo najprezrednejši in najbolj obupani se lotijo vloma ali odprtega napada z orožjem. Velika večina siromakov se rajši poslužuje raznih sentimentalnih sleparij. V zgodovini Amerike menda še ni bilo toliko števila ljudi, ki si napenjanje močnega, kako bi na nov in varen način prišli do potrebnega denarja. To je razvidno iz vsakdanjih poročil v listih — in v ne-prestanem odkrivanju sleparij, ki nimajo para v poljejskih analih. In žrtve teh premetenih sleparij so večinoma — malo manjši reveži, ki se stiskajo par centov za najhujšo silo. Večji reveži varajo manjše reveže!

Izdelavanje in prodajanje različnega alkoholnega strupa je že stara reč; tudi do največjih dimenzij naraslo buteljarjev ni danes več nič novega. Prodajalec "arek" kar mrgoli. Prodajanje velike skupine predmetov — navadno ničevnega šara — za mal denar je že vsakdanja vada. Prodajanje "dela" je že tako fina sleparija, da eden od desetih brezposelnih delavcev gotovo nasade. Nešteti sleparji so si se pomogli s kolektanjem "prispevkov za brezposelne." O sleparju v New Yorku, ki je razpisal "velike nagrade" za načrte, kako rešiti krizo in zahteval od vsakega, ki pošlje načrt, dolar za "stroške", je tudi Prosveta poročala. Lopov je nabral v par mesecih lepe stotisočake in se odpeljal v Evropo.

V Chicagu je pred nekaj dnevi neka ženska začela krčevito jokati v vozu ulične železnice. Tarnala je, da ji je ukradena ročna torbica, v kateri je bilo njenih "zadnjih deset dolarjev". Ganjeni ljudje v vozu so hitro zbrali več kot deset dolarjev, nakar je ženska izstopila na prvem oglišču. Pač, ki je prestopila, je je čez pol ure našel v drugem vozu — ko je ponovila isti prizor.

Pred kratkim je bila aretirana skupina mladenčev, ki so dovršili univerzo, a službe ne morejo dobiti nikjer. Skupina je pošiljala najcenejše napojnike vdovam pravkar umrlih moških na visoko plačilo proti povzetju, češ, da so jih pokojniki naročili.

Amerika je danes polna "bumov". V normalnih časih je "bum" navaden potepuh, ki se mu noče delati. Danes je ta beseda izgubila svoj pomen in dela krivico milijonom brezposelnih delavcev, brezposelnih profesionalistov in maturantov, ki se klatijo od mesta do mesta in lažejo ter lažejo sredstvo življenja na pošten ali nepošten — na vsak način. Vlaki, ki vozijo v južne države, so polni "bumov", ki krajejo vožnjo. Večina brezdomcev, ki imajo količkej poguma, beži v tople kraje, da vsaj zmrazijo ne bodo. Tovorni vlaki so tako napolnjeni, da so železniške družbe brez moči z vsemi svojimi privatnimi čuvaji in jih enostavno puste v miru, naj se vozijo. Toda reveži imajo na jugu slab sprejem. Cele armade policajev stoje na cestah okoli mest in podijo "bume" nazaj. V Kaliforniji so omislili poseben tabor za deset-tisoče teh bednih pritepencev.

Tako je dandanes v najbogatejši deželi na svetu! Toliko bede, toliko gorja in trpljenja, toliko sleparij in toliko tatvin in ropov ni bilo še nikdar! Vsa ogromna dežela — razen nekaterih farmerskih preri — je ena sama mučilnica, v kateri reveži živijo od reveža in preži na vsak cent, da ga dobi zlepa ali zgrda. Tako živijo danes delavski razredi.

Na drugi strani pa vsi oni, ki imajo moč in oblast v svojih rokah, mobilizirajo vse moč, da hinavce in slepice z mistiko in prazno (Nadaljevanje z zadnjim številom.)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci domačih vest, ki jih Prosveta prinaša dnevno v koloni "Glasovi iz naselbin," naj v svojih dopisih svoje polne ime in naslov, da se vse vrne prosperiteta, ali kakor vse izgleda, ostane še tako dolgo za voga, dokler si je ne bomo sami poiskali.)

M. Zabrice.

Vzgoja mladine

Detroit, Mich. — Pod tem naslovom se je J. M. Trunk obregnil vame in tako se je zgodilo, da se je moje ime kot tudi polovica mojega dopisa znašla v "pisanem polju." G. Trunk indirektno pripozna, da je mogoče mladino izobraziti potom gledaliških predstav. Toda, o jo! "Kakšna nesreča, če bi se izobraževala v naprednem duhu. Je O. K., ako se kaže svobodomiselce kot nizkotne podležje, naobratno je pregrešno in igra "Uboj pri kapelici" je bila pravi užitek za tiste, ki bi radi svobodomiselce kar kosmate požrili.

G. Trunk tudi navidezno vtika družstvo št. 677 SNPJ pod okrilje socializma, akoravno dobro ve, da družstva SNPJ niso socialistični klubi. Ustava SNPJ daje vsakemu popolno pravico do verskega in političnega prepričanja, zato je nesmiselno jo prilepiti k socialistični stranki, resnica pa je, da večina njenih članov je svobodomiselnega prepričanja, in to je zanj zelo škodljiva rana.

Tudi materializem bi G. Trunk rad naprtil svobodomiselcem na njih poštene duše, čeprav ve, da so verski fanatiki največji materialisti. V sovjetski Rusiji vidi tudi samo materializem, čeprav mu je dobro znano, da se tam dela v splošni dobroti ljudstva. Ako bi bil G. Trunk iskren, bi to pripoznal, ne pa metal svojim vernikom pesek v oči. Vem, da ga bolj boli preobrat v Rusiji, in to radi materialističnih vprašanj, ker se verski agentje ne morejo več okoriščati na nezavednih masah. V Rusiji jim je odklenalo. "De vsaka omika je slonela na načelih katerega verskega naziranja," pravi on. Tukaj G. Trunk se sam pripozna več verskih sekt, torej ni katoliška edino zveličava in po Bogu pripoznana vera. Vae vere pa danes hira in so zaplanske poginje. Kaj pa omika? Ali bo ta tudi poginila? O ne! Omika nima z vero ničesar skupnega, zato se bo še nadalje razvijala. G. Trunk bi lahko vedel, da so ravno tisti bili najbolj omikani, ki so imeli svobodomiselna načela, a bili so prisiljeni se potuhiti pod verski plašč, ako ne, bi pa okusili pekleniški stroj sveče inkvizicije. Kar se pa tiče moje knjižnice, mu pa lahko toliko povem, da je po moji skromni moči dosti bogata; ko bi vsak njegovih vernikov imel tako, mu garantiram, da bi ne bilo treba nobenemu več hlač trgat po lemenatih, tisti, ki so jih pa že raztrgali, bi si morali poiskati kakšno bolj koristno delo kot ga opravljajo sedaj.

Rusko civilizacijo označuje G. Trunk z "masnimi moritvami in pisano krvjo." Kdo je tega največ kriv? Ali ni pripisati največ umorov in krvolijta nedolžnih mas ravno verskim agentom in kronanim glavam? Kaj pa španak in rimska inkvizicija? Zakaj ju G. Trunk ne omenja? Koliko nedolžnih žrtv je bilo mučenih in na kosec trganih samo zato, ker so si drznili misliti drugače kot so zahtevali verski poglavarji. To naj G. Trunk pridiga z lece svojim vernikom in jim živo predloči tiste peklenške

stroje, ki so trgli ude od teles, karovali jim fenike in oči in še druge telesne dele, ki jih pa tukaj ne bom omenjal.

To se je delalo vse v imenu božjem. Tukaj ima G. Trunk jasen dokaz, da je bilo in je še danes več zločincev med verniki vseh sekt kot pa med ateisti. Da se ateisti psihološko laže razvijajo kot verski pripadniki, je tudi dokazano. Samo Edisona pogledimo, ki ga G. Trunk tudi omenja v "pisanem polju," da je taval v temi. (Ako bi on taval v verski temi, bi ne imel časa dovolj, za vse iznajdbe, katere je poklonil ljudstvu. Naredil je več v korist človeštva kot vsa nadnaravna bitja, v kateri Trunk veruje.) Navsezadnje so verski fanatiki le šil nadlegovat njegovo vdovo, da je pustila, da so mu podelili zadnje blagoslove. Zakaj? Ali je to kaj koristilo Edisonovi duši? Ne! Škodovalo bi pa verskim sektom, ako bi ta veliki mož se posloval s sveta brez kakšnih ceremonij. Ali ni tako, G. Trunk? Vam je deveta briga komu podelite blagoslov, samo da je groš. V vojnem času so celo blagoslovljali kanone in drugo mrtilno orožje, žegnane zvonce, so pobirali iz cerkvenih stolpov, jih spreminjali v morilno orožje in vsi vprek so prosili enega in edinega Boga, da bi jim podelil zmago nad drugim narodom, pa naj si bil katerekoli verske sekte. Ako se mori v imenu vere ali v imenu božjem, ni to zločin.

Pri G. Trunku so svobodomiselci največji zločinci, to pa zato, ker poskušajo vernikom dokazati, da plavajo — ne v župi, ampak v temi za noč, kar ne obstoja. To pa zato, ker jim je prepovedano čitati napredne knjige in časopise. Ali ni res, G. Trunk?

G. Trunk čita Prosveto in morda tudi kakšno napredno knjigo, pa se ne boji, da bi "frdman." Na kak način da bi bil drugi, ako bi čital ravno isto, kar čita njih dušni pastir? Torej je on tisti nič, ki uči: ne glejte kaj jaz delam, ampak delajte kar vas jaz učim.

Ker G. Trunk omenja, da je stvar lokalnega značaja, torej si jo bomo že sami poravnali. G. Trunk, le nič strahu, ne bomo vsa klica na pomoč in tudi ne vam enakih. H koncu pa pripočnem Trunku in njegovim ožnikom, naj čitajo 44 predavanj E. G. Ingersola. Po predčitju te knjige si bodo ustvarili boljše podlago mišljenju. — Joe Koran.

SAJ PRAVIM

Pisec Tone Podgoričan

Cleveland, O. — Srečno in veselo novo leto! si želijo prijatelji in snanci te dni. In nekateri celo upajo, da se bodo njihove dobre želje uresničile. Toda upanje je preveč jalovo, da bi se človek mogel obestiti nanj in na njem obvladati. Leto 1932, v katero zdaj stopamo, nam ne obeta prihodnosti nič več sreče in veselja kakor žalostno leto 1931.

Jaz želim, da bi leto 1932 prineslo ameriškim delavcem spoznanje, da so delavci in da kot taki ne morejo pričakovati pomoči ne od zgoraj niti od spodaj, ne od slona niti od osla, da pa si lahko pomagajo sami in to izdatno!

Vsem zavednim delavcem, ki delajo na osovoboditvi zatiranih in izkoriščanih, pa želim: Mnogo sreče in uspeha pri njihovem delu!

Kapitalistični tednik "Liberty" je priobčil članek Ruperta Hughesa z naslovom "Cerkve — zatolčile brezposelnih," ki je izšel v slovenskem prevodu v "Enakopravnosti." Vsebinska na kratko je ta-le: Cerkvene oblasti naj se usmilijo stotisočev brezposelnih revežev, ki jim poleg lakote grozi še zima z vsemi svojimi prijetnostmi in trpljenjem ter jim odstopijo cerkve — za priložnost.

Ideja je dobra, ker bi se na ta način tisoče in tisoče delavcev rešilo preživetja v zimskih "prenočiščih" v vežah, pod mostovi, v raznih tureh in t. i. in bi e-ke vsaj enkrat koristile ljudem; zlo mek je le, ker je članek v apel popolnoma — zaman. Cerkve se ne bodo odprle brezposelnim brezdomcem. Cerkve bi se s tem "onečistile" in bi jih bilo treba pozneje na novo "posvečevati". In poleg tega še vedno drži stara resnica, da cerkve poznajo delavce le takrat, kadar potrebujejo njihove pomoči, z drugimi besedami, kadar kolektajo. Vsa "dobročinstva" je le pesek v oči. (Naslednje z strani.)

Iz česa je naše telo?

Najvažnejša snov je voda — Potrebni strupi

Bil je zelo važen korak naprej v spoznanju življenja, ko je znanost ugotovila, da je živo sestavljeno iz tistih snovi, ki tvorijo tudi mrtvo naravo, in njenih 92 kemičnih prvin.

Ziva substanca daje med temi posebnostjo nekaterim posameznim in sem spada zlasti ogljik. Od te prvine poznamo že danes kakšnih 200.000 spojin, ki so pa le majhen del vseh možnih ogljikovih spojin. Od vseh drugih prvin so odkrili doslej komaj kakšnih 25.000 spojin.

Poleg ogljika, brez katerega bi bilo življenje v naši snanih oblikah nemogoče, se odključuje zlasti še kisik, dušik in vodik. Kisik je neobhodno potreben za proces sežiganja. V našem telesu se vrši neko trajno, tako znan "temno sežiganje" brez plamenov in ognja, ga spoznamo jasno po nastajanju telesne toplote. Kisik dobavlja torej vso toploto in energijo, ki jo potrebuje organizem za vzdrževanje življenjskih procesov.

Dušik je bistvena sestavina naše hrane in tako zvanih beljakovin, iz katerih sestoji pretežno meso našega telesa.

Dalje sestavljajo človeški organizem kalcij in fosfor kot sestavini kosti, železo kot sestavina krvi, žveplo v beljakovinah itd. Vse te prvine, v celoti jih je trinajst, se družijo medsebojno v nešteti spojinah, ki tvorijo naše telo. Najvažnejša spojina pa je voda. Človeški plod sestoji v tretjem mesecu v 94 odst. iz vode, telo odraslega človeka pa vsebuje še vedno 70—75 odstotkov vode, možgani celo 78 odstotkov.

Vodo potrebuje kot živa substanca zato, ker se najrazličnejše kemične spremembe najbolje izvršujejo v tekočinah. To je tudi vzrok, da je naša kri tekoča. Seveda pa je tekoče stanje v svojih ramihi stopnjah (poltekoči, sluzasti itd.) zastopano v prvi vrsti pri življenjskih dogajanjih; trdo stanje je zastopano zlasti pri tvorbi okostja in ogrodnih snovi, plinasto pa zlasti pri dihanju.

Ostala "suha" substanca našega telesa, ki je telo vsebuje kakšnih 35%, sestoji pretežno iz beljakovin, dalje iz ogljikovih hidratov (sladkorja, škroba itd., maščob in raznih soli. Ogljikove hidrate dobivamo telesu zlasti z rastlinsko hrano in jih telo pretvarja v druge snovi. Beloma jih pa nakopičuje kakor maščobe kot nekakšno "živileko-rezervo". Med solmi sestavlja telo zlasti kuhinjska, pa tudi druge, kakor magnezijeva, kalijeva itd., imajo veliko vlogo.

Telo sestavlja v glavnem kakor smo rekli 18 prvin. Poleg teh 18 pa je novejša znanost odkrila v telesu še 10 prvin, ki imajo zanj ogromno važnost, daš jih je vseh skupaj šestnaest količina. Med temi so n. pr. aluminij, železo, cink, baker in celo arzen, torej zelo nevarni strupi.

Neki pariaški lekarnar je že preko deset let moral trpeti v zloglasni kazenski koloniji Gujani, kjer so v trupu njegove žene našli sledove tega strupa. Končno so znanstveniki odkrili, da je količina ugotovljenega strupa ustrezala njegovi normalni količini v telesu in go moža oprostil. Tudi druge strupe sprejema telo neprestano po hrani in jih mora — seveda do določene meje — sprejemati, ker so za njegovo življenje neobhodno potrebni. V čem pa obstoji njihova važna vloga, ne vemo še natančno; morda spodbujajo s svojo golo prisotnostjo razne življenjske procese, ne da bi se pri tem sami kemično spreminjali in vezali. Sploh ravna narava človeško življenje rada s pomočjo neskončno majhnih količin raznih skrivnostnih snovi, med katere spadajo n. pr. slavni hormoni in vitamini. Njih skrivnost pa bo morala znanost bele prav odkriti.

Zaznamovani ljudje

Znani dunajski internist, prof. Julij Bauer, je imel na zadnji seji dunajskega zdravniškega društva zanimivo predavanje o "endokrinih stigmatizirancih", o bolnikih, ki kažejo določene znake kakšne motnje v delovanju krvnih žlez, ne da bi bili pravi bolniki.

Prva eksperimentalna raziskavanja v področju žlez izvršuje že iz 1849, vendar pa so njihovi izsledki prav polagoma osvajali šolsko medicino. Šele po dolgih desetletjih so lahko ugotovili bolezenske znake, ki nastajajo zaradi motenj v delovanju žlez. Tako so ugotovili najprvo znake za motnje v delovanju stranskih obisti in ščitnih žlez, pozneje za egiptsko bolezen, ki je posledica prežvega delovanja ščitne žleze, in končno za miksedem, ki je posledica prenehanja te žleze. Šele 1914. so dognali važnost trebušne slinavke v zvezi s sladkorjem v človeškem telesu.

Predavatelj je poudarjal, kako težka je diagnoza začetnih oblik gori navedene egiptске bolezni in miksedema. Nepravilno delovanje žlez, ki povzroča preveliko ali premajhno izločevanje hormonalnih sokov, pa nastajajo stigmatiziranci, zaznamovanci, n. pr. veliki ali pritlikavci, možje z ženskimi boki ali ženske z moško okostno konstrukcijo, toščaki ali osebe z abnormaalno rasto las in koci. V ostalem trpijo šestkrat samo zaradi premočnega utripanja srca ali zaradi motenj in izmenjav v delovanju žlez, se dajo odpraviti enostavno z dovajanjem te ali one žlezne substance telesu.

(Nadaljevanje s prve strani.)

verjem za ustrahovanje revežev. Nevedne in obupane reveže tolašijo in varajo s privatno miloščino in bunkom o "prosperiteti, ki je tli pred nami" — terorizirajo jih s surovo silo, da morajo mirno in potrpečljivo trpeti...

Jack "Legs" Diamond, gangsterjski vodja v New Yorku, je trikrat ubil smrti, ki so mu je pripravili njegovi sovražniki v pokončnem. Četrtil pa ni ubil. Najbolj morilci so ga počakali v njegovih sobi v hotelu pred neka dvorci in ga vsa prebivalstva v hotelu.

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Naivni čitatelj, ki je bral omejen članek, mogoče misli, da se bodo cerkvene oblasti odzvale na apel in odpre vrata tisočih cerkva brezposelnim siromakom. But don't you fool yourself!

Rojak J. Pezdirtz pojasnjuje slovenskim delavcem v Ameriki, "v čem tiči rešitev delavstva." "Rešilno solucijo" je objavil v "Enakopravnosti". Rešilni recept je približno ta-le: Delavec naj začne rabiti svoj razum, postane naj diplomatičen za hrbtno kapitalistov, socialistično in komunistično stranko naj pošlje k zločinu — kajti "v modernem stoletju in v deželi, kakor je Amerika" sta ti spaki popolnoma nepotrebni — in delavstvo naj se strne v vrste, dalje naj zavzame stari načini bojevanja za svoje pravice, to je odprtega boja, ter podvzame nov in bolj "diplomatičen" način bojevanja: in, kakopak, tudi nove voditelje si mora izbrati, take, ki bodo dobri "diplomati".

Strinjam se s člankarjem, da bi bilo dobro, če bi delavci končno začeli rabiti svoj razum ter na mesto da se medsebojno večmo preklajajo in prerekaajo za o-slovo senco, se združijo v eno močno politično organizacijo; priznam, da ima prav, ko trdi, da ameriški delavci le preradi nasedejo lažem kapitalističnim stranki, in kakor on, se tudi jaz ne ogrevam za nasilne, krvave preobrate, ker ameriški delavci tega pride do svojih pravic brez tega; nekaj resnic je povedal in vsa čast mu zato — le zakaj se je dal zapeljati v tako čudno konfuzijo? Članek, v celoti vzeti, je žalostna mešanica, ki pokazuje, da si člankar sam ne zna odgovoriti na stavljeno vprašanje. Ali pa ga je mogoče zasleplilo sovražstvo do socialistov, vladarjev in komunistov, da je socializem dober in tudi potreben? Sicer pa po njegovem članku sodim, da ni mogoče poznati socializma in navsez, naj se drugič, kadar ga spet prime želja podajati delavcem "rešilne recepte", malo pogloblje v kritizirano stvar, ne bo odveč. Glede novih "diplomatičnih" voditeljev delavstva, ki se člankar zdi tako krvavo potreben, sem pa radoveden, ali morda ne misli, da bi bil on kot ustvarjen za kaj takega in morda tudi še kdo drugi, na pr. urednik imenovanega clevelandskega dnevnika?

Nekaterim ljudem "padejo v glavo" čudežne misli vseh sort! Delavec naj rabi razum? You bet! Brez tega ne bo nič. Toda ali bi ne bilo dobro, če bi se člankar sam tudi oprijel svojega navzeta?

Malo pojasnila

Detroit, Mich. — Ze proces časa opazujem v Prosveti, kako se nekatere osebe spotikajo ob delo Petra Benedikta, posebno odkar je pisal v Prosveti št. 277, da se okrog Slovenskega delavskega doma vodi samo osebna politika.

Tako na primer piše F. Tehovnik v Prosveti št. 283, da P. B. misli, da je v starem kraju za črednika in kakor hitro bo zatrol, da bo čreda skupaj prišla. Te vrstice F. Tehovnika so res zrcalo pastirске olke. Kdor pozna P. Benedikta, bo priznal, da vedno dela v korist delavskega razreda. On pomaga in se žrtvuje pri vsem, naj bodo priredbe, peske, dramatične, politične ali navadne domače zabave. On in njegova družina posejajo vse, kar je v delavsko korist in izobrazbo, kolikor jim finančna sredstva dopuščajo. P. B. tudi ne misli, da bi čredo za seboj potegnili. On, kakor vsak drug socialist, dobro ve, da se čredo nikamor ne pride, ker čreda gre vedno tja, kamor jo črednik navede, kakor hitro se pa črednik od strani, tako hitro gre čreda na sosedovo njivo škodo delat.

P. B. deluje na to, da bi se čreda izobrazila, da bi vsak posameznik vedel, kje je njegovo mesto. Potem ne bo treba več pastirja ali črednika, ker ne bo več črede, takrat bomo imeli tudi socialistične kandidate na listi, da bomo lahko volili zanje, da ne bo na dan volitev treba doma ostati. Ako bo v bodočnosti malo manj osebne, pa eno četrtino več delavske politike v Detroitu, pa bo mnogo boljše za vse.

Ne bi tega pisala, ako bi se

bil F. Tehovnik spravi na nas "ta zaspene," ampak bi ga še pohvalila, da ima prav, ker nas o-pominja. Tako pa bi bolj pošteno napravil, ako ne bi podiral, kar drugi gradijo, ako ne bi pomagati graditi. Da smo razsepijeni v grupe, je kriva največ osebna politika; kadar se bomo te otreli, takrat bomo skupno nastopali pri vseh delih in takrat bomo še le uspeli!

V Prosveti št. 296 se je tudi John Janc skopal nad P. Benedikta; šteje mu v zlo, ker ni povedal kdo je pripeljal miss Parker na sejo društva št. 121 SN-PJ. Naj tudi jaz povzam, da je brat Janc naprosil miss Parkerjevo, da je prišla z njim na sejo ter nam raztolmačila, kaj je ACLU, ker Janc je mislil, da je odkril nekaj novega, vsaj tako se je sam izrazil, namreč, da sploh ni še nikoli slišal, da kaka taka organizacija obstoji. Ne vem, kje je bil J. Janc ali kaj je čital vsa ta leta, odkar je bila ACLU ustanovljena, to pa vem, ako bi bil čital Prosveto in Proletarca, pa bi bil že mnogokrat videl, da je American Civil Liberty Union zagovarjala na sodišču tega ali onega, ki so mu bile kratene civilne svobodščine, katere so zajamčene vsakemu v ustavi Združenih držav.

J. Janc pravi dalje, da je miss Parker rekla, da je propaganda na mestu, ki jo vodijo komunisti. J. Janc bi je izjave miss Parkerjeve ne smel vzeti za sveto. Miss Parker je stala pred precejšnjo skupino tujih obrazov. Ona si je lahko mislila, da smo vsi komunisti, zato je tako odgovorila, ker ji je znana taktika detroitških komunistov. J. Janc je lahko videl, kako je miss Parker odločno odgovorila na vprašanje P. B., ko je vprašal ali ima ACLU kakšno zvezo z organizacijo GPFBB. Rekla je: ACLU nima nikakršne zveze z dotično organizacijo, niti z nobeno drugo. Povdarjala je, da je ACLU nepristranska organizacija, ki ne vpraša, kakega političnega ali verskega prepričanja je kdo, tako tudi ne kake barve je kdo, ampak ACLU zagovarja vsakega, ki se mu kratijo civilne svobodščine.

Konec J. Jancovega dopisa pa jas nikakor ne razumem. On pravi, da je bil še pred par meseci v socialistični stranki ter da je iz iste izstopil radi osebnosti in radi nesocialistov, ki pa vseeno oznanjajo socializem na široko. Tukaj se je J. Janc nehoti izdal, da še nikoli ni bil socialist, kajti kdor je socialist, ne bo stranke pustil radi osebnosti. Oseba ni stranka. Ako mu taktika nekaterih ni bila po volji, bi jo lahko le v stranki spremenil in ako je res mislil, da je bil socialist, bi bila njegova dolžnost, boriti se proti škodljivi taktiki in osebnosti, potem bi bil on dokazal svojo idejo za združitev vsega delavstva v eno močno organizacijo, tako pa sam svojo idejo pobija, ker skače sem in tja, kakor žoga kadar jo vrže.

Ako je J. Janc opazoval komunistično taktiko v Detroitu, mora priznati, da je škodljiva za delavstvo. Ako kdo zahteva svobodo zase, mora biti toliko tolerant, da pusti svobodo tudi drugim. Prepričana sem, ako bi bili takšni vladarji v sovjetski Rusiji kakor so detroitški komunisti, bi že davno vlada padla, tako pa napreduje, ker so na vladi res komunisti.

J. Janc pravi dalje, da organizacija ACLU sestoji večinoma iz odvetnikov in sodnikov, ki so dobro podkovani detroitčani. Da, tako nam je miss Parkerjeva povedala in ravno to je dobro, ker organizacija sestoji iz odvetnikov, da se borijo postavno na sodnih proti takim zakonom kakor je bil oni, ki ga je podpisal michiganski governor in ki bi se danes že izvajal z vso krutostjo, ako bi ne bilo dotičnih odvetnikov. Koliko so "dobro" podkovani, to meni ni znan, vem pa, le toliko, kolikor je tudi miss Parker povedala, da je spetirala za podporo ACLU, če, da taki legalni koraki stanejo ogromno vsoto denarja.

Torej tišči, ki želite, da ne bo treba prstov odiskati kakor kriminalcem, — podpirajte ACLU gmočno, pa boste pravilno zastopali, ako se bo vam godila krivica. Vsak lahko ve, da krivice po vogalih in pretepanje po cestah in parkih ne koristi nikomur, pač pa škoduje, še posebno

inozemcem, ravno radi takega krivčanja se je rodila tako drastična postava. Torej, zakaj bi gmočno podpirali tako stvar, ki škoduje delavstvu v splošnem?

Apeliram na vse tiste, ki kritizirajo P. B., da mu rajši pomagajo pri delu. Ako napravi napako, mu povejte, pa jo bo popravil, ker on ne misli, da je nesmotljiv. Ako pa nečete pomagati z delom, bodite vsaj toliko pošteni, da ne boste podirali kar drugi gradijo, pa bo delo šlo naprej, čeprav bolj počasi.

Mary Bernick, članica št. 121.

Vabilo na Silvestrovo zabavo kluba št. 1 JSZ v spodnji dvorani Lawndale Masonic temple, W. 23. in S. Milard ave., Chicago, Ill., kjer ste bili tudi lanske leto. Ako še nimate vstopnic, katere prodajajo člani in članice kluba št. 1, jo dobite v uradu Proletarca. Nabavite si jo takoj. Cena je samo 35c, dočim bodo pri blagajni po 50c.

Resnica je, da so časi tako piškavi, kakor si je le mogoče predstavljati, toda vseno vsaj enkrat v letu se pa še spodobi, da se nekoliko tudi razvedrmo, pozabimo na vse "dobrote," katerih smo bili deležni v preteklem letu in drug drugemu izrečemo iskreno željo, da bi bilo v novem letu boljše. Dejstvo je, da so Silvestrovo zabavo, katere prireja klub št. 1 JSZ že 14 let, v resnici prav domače zabave in še na vsaki je vladalo pravo veselje brez vsakih nepotrebnih pritiskov in radi tega so vsako leto tudi dobro obiskane.

Na veselo svidenje na Silvestrov večer v spodnji dvorani Lawndale Masonic temple.

P. O.

Vesti iz Jugoslavije

STRAŠNA AVTOBUSNA NESREČA PRI CELJU

Dvanajst potnikov valed trčenja avtobusa z vlakom mrtvih

Dopoldanski savinjski vlak, ki prihaja v Celje okoli 11. ure, se je dne 9. dec. zaletel v nasprotno stran proti Vranakemu vozeči avtobus, ki je bil natlačeno poln, in sicer večinsko kmetije, ki so se vračale s trga. Na mestu je obležalo 8 mrtvih oseb, med njimi 6 žensk in dva moška. Žrtve so bile dobesedno razmešane. Deloma se med prevozom in v bojnici so pa umrle do trenutka, ko to plesmo, 4 osebe, tako da znaša skupno število mrtvih 12; več oseb je teže in lažje ranjenih. Nesreča se je zgodila v neposredni bližini Celja, na Lavi, kjer preteče glavna cesta proti Savinjski dolini progo savinjske železnice. Očividci pripovedujejo, da je bila precej huda megla, vrhutega je pa baš na tem kraju nekaj hiše, ki zakrivajo pogled na progo, tako da se prihajajoči vlak opazi šele iz neposredne bližine. Prevos ni zavarovan z zapornicami, čeravno se je to že večkrat zahtevalo. Če še železnika uprava tudi sedaj ne misli postaviti primerne zapornice, naj bi se pa dalo montirati vsaj zanesljive signalne žaromete, ker bo sicer nezavzvarovana proga tudi v bodoče povzročala vedno nevarnost, da se dogode enake nesreče. Varčevanje tu ni na mestu, kajti poleg žrtve, ki po nedolžnem padajo, bo imela železnika uprava gotovo tudi velike stroške. Svojem umrlih bo morala vsakakor plačati primerne, visoke odškodnine in o trokem umrlih pripadajo tudi primerne stalne rente.

Registracijski zakon mi-chiganški neustaven

Vsi liberalni elementi v Združenih državah, ki nasprotujejo registraciji inoemcev kot v protislavju z ameriškim načeli in tradicijami, se veselijo nad zmago, dosežemo vlad določbe federalnega okrožnega sodišča, ki je proglasilo zakon o registraciji v državi Michigan za neustaven.

Ta določba začasno prepoveduje državi izvrševanje tega zakona. Takoj se sterijo koraki, da ta prepoved postane stalna.

Pritožba navedla je 16 točk, po katerih naj se zakon, sprejet od michiganke legislature in podpisan od governorja Bruckerja, smatra neustavnim. Sodišče pa je izreko svojo odločbo le iz razloga, "da pravica regulirati pogoje in okoliščine, pod katerimi inoemci smejo živeti v karesibodi izmed držav, je po ustavi dana federalni vladi. . . in da zato zakon države Michigan je neustaven in neveljaven, ker skuša osoviti pravico, ki jo ustava daje edino kongresu Združenih držav."

Ta določba sodišča ni le važna za državo Michigan, kajti mnogo drugih držav je nameravalo uvesti alične zakone. Razsodba federalnega sodišča bo služila za avrilo in ovirala sprejem enakih zakonov v drugih državah, razun ako bi vrhovno sodišče Združenih držav ovrglo določbo gorj omenjenega višjega sodišča.

Michiganski registracijski zakon, ki je bil v hitri sestavljen, je vseboval mnogo drastičnih potez, katere so vzbudile veliko nasprotstvo. Ne le da so si morali inoemci prikrbovati "certifikate zakonite bivanja", marveč je predpisal fotografije in prstne inoemcev in odredil aretacijo onih inoemcev, ki ne bi imeli pri sebi certifikata. Delodajalci pa so bili prisiljeni ovaditi vsakega inoemca, ki bi zaprosil za službo brez certifikata. Dokler bi inoemec dokazal, da je zakonito v tej deželi, bi bil pridržan v zaporu.

Ta zakon, ki je bil sedaj proglasen neustavnim (unconstitutional), je skušal vpeljati poseben odredbe proti enemu delu prebivalstva. Ta "pasportni sistem", kot so ga mnogi nazivali, bi bil v praksi postavil pod sumnjo vse tujerodce, da bi bil napreren proti inoemcem, ki so nepostavno v tej deželi. Na vse zadnje vsak tujerodec, pa naj bi bil ameriški državljan, in tudi tukaj rojeni Amerikanci, ki bi jih redar smatral za tujerodce, bi bil izpostavljen sumničanju.

Ta določba višjega federalnega sodišča se nikakor ne dotika vprašanja, da-li bi bil sličen zakon ustaven, ako ga kongres sprejme, marveč naglašala le, da države nimajo pravice uzakoniti takih pravil. Kakor znano, zakonaki načrti o registraciji inoemcev so bili še od mnogih let nazaj pred kongresom in bodo brezdomno predloženi tudi v tem zasedanju.

Ravno v pogledu takih predlogov pred kongresom je upravni svet Foreign Language Information Service predložil lani sledečo resolucijo:

Predloge za registracijo inoemcev v Združenih državah je treba odkloniti. Registracija ne bi dosegla nezakonitega ali krivičnega inoemca, marveč bi podvržla milijone zakonitih inoemcev stalnemu sumničanju. Mesto da bi tak zakon pospešil čut pripadnosti k tej deželi, bi izrazil ogorčenje in oduševost. Bodoče državljanje je treba gojiti, da se čutijo tu kot doma, ne pa jih staviti pod posebno nadzorstvo. To bi odprlo pot špijonaži, korupciji in alorabam s strani brezvestnih uradnikov in delodajalcev. Ti predlogi se protivijo ameriškim idealom in tradicijam in ogrožajo svobodo vseh Amerikancev. Tudi če bi se taka registracija napravila prostovoljna, bi v praksi postala prisilna. Treba je registracijo odkloniti pod vsakim pogojem."—FLIS.

Justični minister je v špan-skem parlamentu prečital sekularizacijo dolejš samo katoliških pokopališč. Vsa občinska pokopališča izgube katoliški značaj. Pregaja, ki je ločila katoliško pokopališče od pokopališča, kjer so pokopavali druge vernike, samomorilce in atelate, se mora odstraniti. Vsi umrli se bodo pokopavali v bodoče na enem pokopališču. (Moralno je to opravičeno, ker mi nimamo pravice obsojati ali zaznamenovati človeka še po smrti.) — Novo zakonsko pravo, ki je tudi predloženo parlamentu, navaja dvanajst varovkov za ločitev zakonov. Ločitev zakona se pa sme izreči tudi brez teh važnih varovkov, če oba zakonca soglašata z ločitvijo, kar ameta zahtevati zakonca šele po dveh letih zakona. Kdor je kot krivce dvakrat ločen, se ne sme več ženiti. Zakon določa, da se izvršujejo tudi za katoliške zakone veljavne ločitve. Jasno je, da zakon določa tudi dolžnost, ki so nastale a sklenitvijo zakonca bodisi z ozirom na rodbinske ali socialne razmere.

Iz nove španške ustave

Pokopališče. — Zakonsko pravo

Boj za žensko volilno pravico v Španiji

V španiski ustavotvorni skupščini se je vršila borba za splošno žensko volilno pravico. V skupščini so nameravali uvesti žensko volilno pravico postopoma. Najprej naj bi volile žene samo v mestih, pozneje tudi pri pokrajinskih volitvah in šele kasneje tudi v parlament. Do volilne pravice za parlament bi bile prišle žene šele po petih letih. Parlament se je namreč bal, da bi z volilno pravico žene utegnile smagati konservativni reakcionizem. Pri glasovanju pa vladni predlog ni dobil večine. Proti vladnemu predlogu je glasovalo 131 poslanec, za vladni predlog pa le 121. Vlada je morala staviti v parlamentu nov predlog, ki je dal ženam splošno in enako volilno pravico.

Farmarji protestirajo proti nizkim cenam tobaka

Louisville, Ky. — Izgredi delovalcev tobaka so bili v teku pri otvoritvi tobačnih trgov v Kentuckyju in južnem Ohiju. V Gallipolisu so razjarjeni farmarji pretepli kupce, ki so jim ponudili nizko ceno za tobačni pridelek. Slični izgredi so se pripetili tudi v Shelbyvillu in Owensboru, Ky., in oblasti so morale začasno zapreti skladišča.

Cena za funt tobaka je od 9 do 12 centov, akoro polovica nižja kot lansko leto, daal so izdelovalci cigaret in drugih tobačnih produktov v tem času zvišali cene.

Proti vojni in za razorožitev

Pet let svetovne vojne je današnji generaciji dovolj pokazalo vse strahote, ki jih povzročajo ljudska klanja. 12 milijonov mrtvih, 20 milijonov ranjenih, kolike milijonov invalidov, koliko sto milijard vojnih dolgov, koliko groze in strahu, stradanja in pomanjkanja, koliko uničenega narodnega premoženja vseh držav po vsem svetu beleži ta svetovna morija, ki je sicer marsikaj izpremenila, marsikatera ljudstva osvobodila, ali to vse še niti malo ne odtehta negativne strani te vojne niti katerekoli vojne sploh. Izobraženo in sploh "človeško" človeštvo bi vse in še marsikaj več lahko doseglo po poti demokracije in evolucije, torej po poti prostovoljne odločitve in razvoja, ne pa s silo in s pomočjo pravila "Vae victis" — Gorje premaganim.

Ko so bili ti vtisi o grozotah še dovolj jaki in sveži, je bilo ustanovljeno Društvo Narodov — torej mednarodna zveza vlad, ki naj bi reševala vsa vprašanja, ki se tičejo posameznih narodov in stikov med narodi in ki naj bi s tem ublaževala mirnim potmi nasprotja med posameznimi narodi in tako odstranjevala vzroke za oborožene spopade in vojno nevarnost. Kako Društvo Narodov deluje, nam je znano. Deluje tako, kakor pač včlanjene države želijo. Dokler katere država ni priznana, je najbolj goreča zagovornica miru, ve pa naj bi se ti-kalo kaj nje, odklanja vsako odgovornost in vsako vmešavanje v njene "domače" zadeve.

Da se vojna nevarnost še bolj odzdravi, smo dobili Kelloggov pakt. Navdusenje je vladalo po svetu. Vendar napadalne vojne še vedno obstajajo in slučaj Japonska-Kina je dovolj znan. Teorija in praksa.

Sklepanih je bilo še nešteto razorožitvenih konferenc, ki so večinoma raspravljale brez uspeha. Največ je menda dosegel pred dvema letoma MacDonald, ko je omejil vsaj pri Angliji, Ameriki in Japonski oboroževanje na morju. Radi obpora Italije uspeh ni bil poln.

Ali med tem vse države tekmujejo v oboroževanju. Nedavno je Društvo Narodov zbralo statistiko oboroževanja ter dognalo po oficijelnih podatkih, ki so gotovo mnogo preniski, da imajo vse države na svetu redno do 25 milijonov ljudi pod orožjem in izdajo v vojne namene nad pet milijard dolarjev letno.

Deja se zdaj po načelu: Večja oborožitev — boljša obramba, boljše varstvo, večja gotovost pred napadom.

Bojna sredstva in morilno orodje se izpopolnjuje. Vse le s namenom: kdo bo naskrat lahko pomoril več ljudi. Kakor da bi bili ljudje za to na svetu, da ličejo morilna sredstva in kakor da bi matere v bolečini rodile in s trpljenjem vzgojile svoje otroke za to, da bi jih lahko "izumiteli" prej ali slej spet nasilno pomorili.

Vojna sila se ni smanjšala. Svetovna vojna ni bila zadosten svarilen vzgled. Saj je bilo po letu 1918 še menda 50 vojn, najmanj pa je vsako leto ena. Kljub Društvu Narodov, kljub Kelloggovemu paktu, kljub razorožitvenim konferencam.

Poglejmo Italijo: Kar tri armade ima. Oficelno — državno; fašistično milico — črne straže, in tretjo armado otrok: 18 letnih mladeničev, ki se že v šolski dobi izučijo v vojaški znanosti.

Kmalu bo veljalo: Kar tri Italijani, to vojak. In ministri fašistične Italije pravijo: da se na Apeninskem polotoku zdaj prvič spet pojavlja vojaški narod. In da je čim večje stopnjevanje vojaške moči Italije glavni cilj vse fašistične politike.

s hinavstvom, deluje za ohranitev svetovnega miru.

Ali kaj to pomore, ako nimajo doma zasloble. Kdo verjame n. pr. Italijanu Grandiju o njegovi miroljubnosti, ko nima nihče večje vojske, kakor država, ki jo zastopa.

Ali mirovno idejo morajo podpreti matere.

Me, matere, nočemo vojne! bodi klic, ki naj se razlega po vsem svetu, in matere naj bodo one, ki naj svojim otrokom še v zgodnji mladosti vepijo v srca in duše sovraštvo do vojne.

Vse stvari lahko uredijo države in narodi med seboj mirnim potom. Od pravičnosti in sprave prežeti ljudje ne bodo nikdar potrebovali vojske, nikdar ne bodo sploh potrebovali sile za ureditev svojih medsebojnih odnosov. Vagaja naj bo: proti vojni, v znaku sprave, prijateljstva, bratstva in solidarnosti narodov.

Pričeti bodo morale še matere pri vzgoji otrok, nadaljevati bo morala šola in človek, prežet duha sprave bo rojen miroljub. Na matere kličemo zato: Na delo za vagojo otrok-miroljubov, na delo za bratstvo narodov in za smago edine možne človeške sahteve:

Nikdar več vojne!

S. S. 4

RAZNE VESTI

Pittsburgh je zaključil fehtarsko kampanjo

Pittsburgh, Pa. — Fehtarska kampanja, ki je trajala več tednov, da se zbere sklad šest milijonov dolarjev za podpiranje brezposelnih, je bila te dni zaključena. Kolekta, ki je bila organizirana s velikim pompom, je prinesla \$4,500,000. Mellonova družina, ki je obljubila, da bo dala \$750,000, je prispevala le majhen del te vsote. Javno mnenje bo najbrž izsvalo zadošten pritisk, da bo Mellon prisiljen prispevati obljubljeno vsoto.

Dividende za delničarje, redukcije za delavce

Pittsburgh, Pa. — Westinghouse Airbrake, podružnica močnih Westinghous Electric kompanij, je poklonila delničarjem božično darilo v obliki dividend v vsoti \$1,800,000 za dobo treh mesecev, na drugi strani pa je utrgala delavcem mesece od 10 do 30%. V nekaterih departmentih znašajo redukcije do 46%. Delavcem je dala jasno razumeti, da si lahko poljšajo dela drugje, ako niso zadovoljni a redukcijami.

Umor v prohibicijskem navalu

Palatka, Fla. — Rev. B. H. McGaha, protestantovski pridigar, je bil aretiran ker je ustrelil John L. Maloneja, na čigar ustanovljenje je organiziral naval, ker je sumil, da Malone krši prohibicijo.

McGaha je v ječi izpovedal, da ni nameraval ustreliti Maloneja in se je puška spredila po nesreči, ko se je spodtaknil ob nek predmet.

Mehička delavska federacija postala — o-min ustanovitelj španške socialistične stranke

Mexico City. — Mehička delavska federacija (CROM) je postala ustanovitelj socialistične stranke v Španiji Pablo Iglesiasa, ki je nedavno umrl, na velikem shodu v glavnem mestu. Glavni govornik na shodu je bil španski poslanik v Mehiki, Iglesiasov učenec in član socialistične stranke.

Kršenje delavskih zakonov

Boston, Mass. — Edwin Smith, novi državni komisar za delo in industrije, je posvaril delodajalce, da bo strogo postopal proti vsem kršilecem zakona za varnost delavcev v industrijah. Dejal je, da je prejel številne pritožbe o kršitvi teh zakonov v sedanjih krizi.

Einstein dospel v Kalifornijo

Los Angeles, Cal. — Nemški učenjak Albert Einstein je s svojo ženo dospel v Pasadena, kjer ostane do pozne spomladi. Nadaljeval bo delo pokojnega ameriškega fizika Michelsona v zvezi s natančnim izmerjenjem brzine svetlobe.

Ralph Capone (zakriva si obraz s črnoploščo), brat slavnega butlegarskega kralja Al Caponeja, je bil postavljen v federalno kaznilnico na otoku McNeillu pri Sentilu, Wash., kjer ima odsedeti tri leta zaradi ogroževanja strica ščama na davkih. Njegov brat Al, ki je bil obsojen na 11 let zaradi enakega prestopa, še vedno čaka v čakalni sobi na svoj priziv.

V boju za kruh

Za Prosveto spisal Nace Mihevc

Dobila sem od Tebe že četrto pismo, v katerem mi ponovno pišeš, zakaj Ti ne pošljem denarja in perila. Nasprotno pa sem ti že dvakrat poslala po 100 kron v rekomandiranih pismih kakor tudi perilo in v desni hlačnici je bilo višito pismo in 200 kron priloženih. Vprašaj vendar za pisma in paket.

Drugače pa, moj ljubi, amo zdravi, le za kruh so težkoče, niti za denar se ga ne dobi. Saj veš, jaz bi že potrpehla, ali otroci, otroci so revčki, ko jim je tako malo odmerjeno. Dam Ti tudi vedeti, da je bila Lenčka pri meni. Za moža še sedaj ne ve, kje se nahaja.

Bodi mi v duhu poljubljn od nas vseh, posebno od Tvoje zveste Te ljubeče žene.

Brinar ni vedel, ali naj se veseli ali jezi nad lopovi, ki so ga okradli. Njegov tovariš, ki je sedel poleg Brinarja na slamnjači, mu pravi: "Brinar, to moramo naznaniti, takoj naznaniti, jaz grem s teboj na komando."

Drugi dan so ugotovili, da je računski narednik na tak način odprl stopenjaset paketov, jih porabil zase, perilo pa prodal židu. Ves denar v pismih je obdržal zase. Kako je njegova kazen izpadla, se ne ve.

Ogromen kompleks tovarne je imel več dvorščak. Na eno takih je bil spetljan tudi železniški tir, po katerem so vozili rekvirirane zvonove in jih tam skladali. V nobeni pratiki ali koledarju ni bilo svetnika, da ne bi bil vlit na enem onih zvonov! — Zvonove so vse razbili in iz njih vili valove ter jih rabili za druga morilna sredstva.

Brinar je bil oddeljen še z dvema tovarišema k temu delu, da so razbijali zvonove, predno so šli v topilnico. To delo je bilo zelo naporno, ker je moral vsak ves dan vihiti kladivo pri piči hrani, ki so jo tam dobivali.

"Nikdar nisem mislil, da doživim to, da bom razbijal svetnike," je rekel Brinarju Studentev Blaž, ki je bil tam nekje od Iga doma. "Sedaj vidiš, kaj vse pobožen Ižanec lahko doživi!" se je pošalil Brinar.

"No, kar tiho bodi, tudi pri vas hodite vsak dan svetnikom pete lizat," mu Blaž zasoli nazaj.

Od zvona do zvona sta šla Brinar in Blaž in jih drobila. Pri nekem zvonu prileti drobec Brinarju v koleno. "O joj!" zagodrnja ta. Blaž pa ga pogleda:

"Te boli?"

"Bo že bolje, saj je dosti svetnikov, eden ti že pomaga," se je pošalil Blaž z Brinarjem in šla sta naprej do drugega, da ga razbijeta, Blaž, ki je bil prvi pri njem, dvigne kladivo in že je hotel mahnuti po njem. V tem trenutku pa spusti kladivo na tla ter pravi Brinarju:

"Vidiš, tu je relief sv. Roka vlit na zvonu, to je za rane na nogi." Ko je prišel Brinar zraven in pogleda zvon, spozna v njem domaći zvon. V srce ga je zapeklo in na glas je vzkliznil:

"Joj, tudi ti si tu, ti, ki nosiš v svojem glasu moje mladostne spomine. Tudi tebe naj razbijem, ki si najlepši kom moje domovine, tebe naj razbijem, ki si bil najlepši glas moje domovine, ki si mi tolikokrat pel, pel si mi od mladega do tedaj, ko sem moral iti za kruhom v daljni svet. Vedno, vedno si me spremljal, spremljal do takrat, ko mi je domovina odrekla kruh!"

Šele sedaj je Blaž spoznal za kaj gre. Ves čas je gledal Brinarja.

"Noben blagoslov ni pomagal, čifut Manfred Weisa je sedaj njegov gospodar."

"No, ali se vama ne ljubi!" je od daleč zavpil priganjač. Brinar ga ni slišal. Blaž pa je zavpil težko kladivo in udaril zvon v sredino. — Boom, pri drugem udarcu beem je jeknilo in Brinarja je zabeležilo pri srcu. Videl je pred seboj velikonočno procesijo in svoje tovariše, ko so potrkavali še v domačem stolpu.

Nastala sta dva kosa, njegov glas pa je za vedno zamrl. Brinarja je zabeležilo krog srca. Zdelo se mu je, da v domačem zvoniku potrkava in gleda doli — kako se vije po cesti velikonočna procesija...

XXIX.

"Ruski ujetnik"

Tri leta in pol sta že Brinar in Blaž delala kot vojaka v tovarni Manfreda Weissa. Postala sta kot dva brata. Tako tesno prijateljstvo sta si navezala drug na drugega. Mnogokrat je Brinar Blažu pripovedoval o svojem prijatelju Jožetu, vedno ga je hvalil, večkrat potožil, da ne more zvedeti, kje se nahaja. Brinar je redno dobival od svoje žene pisma in tudi Lenčka mu je večkrat pisala, v vsakem pismu pa je tarnala po Jožetu.

Neko nedeljo dopoldne sta bila Brinar in Blaž prosta, pa sta šla po mestu in si ogledavala to in ono. Brinar se zagleda v neko izložbo, nato pa pravi Blažu:

"Čakaj malo, grem jaz tu notri."

"Kaj nameravaš kupiti?"

Brinar ni ničesar odgovoril, temveč je smuknil v prodajalno in si dal pokazati velike volnene rute, ki jih je premostril eno za drugo. Kupil je najlepšo. Ko je prišel iz prodajalne, ga je vprašal Blaž:

"Vendar povej, kaj neki si kupil?"

"Eh, nič takega! Prihodnji ponedeljek je god od moje žene in sem ji kupil ruto!"

"No, vidiš, to se mi pa dopade, da se svoje žene spominjaš."

"Saj zdaj že dolgo ni pisala, že tri tedne je od zadnjega pisma," mu pove nekako v skrbeh Brinar.

"Vedno tudi nima časa, da bi ti pisarila!"

Ko sta prišla opoldne domov, je Brinarja čakalo ekspresno pismo. Blaž pa mu je dejal:

"No, vidiš, kakor da bi vedela, da si ji kupil ruto."

Brinar vzame pismo, ko pa vidi pisavo, pripomni Blažu:

"Ne, to ni od moje žene." Odprl je pismo in čital:

"Dragi Brinar:

Dobila sem od Tvoje žene kratko pismo, v katerem me naproša, naj pridem za nekaj časa k njej in čimprej, ko mi bo mogoče. Nisem vedela, kaj hoče. Pač pa sem se napravila in takoj odpeljala k njej. Ko dospem k njej, vidim, da leži v postelji za pljučnico. Ne ustraši se! Bodi močan. Povedati Ti moram, da je zelo slaba, pridi domov prej ko Ti je mogoče! S spoštovanjem Te srčno pozdravlja Lenčka."

Brinar je postal nem, pismo pa je pomolil Blažu. Blaž je pismo prebral.

"Na vsak način moram dobiti dopust!"

To je dejal, ker je poznal trnjevo pot do dopusta. Še tisto popoldne je šel Brinar v osrednjo pisarno in prosil za dopust. Uradnik mu rekel, da se za dopust prosi v dopoldanskih urah in naj pride drugi dan. Drugi dan se je Brinar postavil pred vrata pisarne na vseh zgodaj.

(Konec prihodnjik)

je na posteljo; fantek se ga je vroče oklepal krog vratu. Tako sta ostala ves večer in Pavel se ni upal povedati, kaj ju je zadelo.

Drugo jutro se je navsezgodaj spazil ven in brodil po mestu za delom. Vprašal je pri vseh mojstrih; tožili so o bedi in neareči, pa ga nikjer niso uslišali. Ponekod so zmajali z rameni, češ, da ima dobre izgovore, drugi so bili milostni in so dejali, da se jim smili in nekje je dobil celo kovača. Dela pa ni dobil nikjer in zvečer je šel spet s strahom domov.

Francek je ležal negibno ves dan in samo hrepenel, kdaj bo spet priletela zlata ptička. Trdno je upal, da jo nočuj ujame.

Ko pa je Pavel prišel, se je moral skloniti prav do njegovih ust, da je slišal, kaj bi mu rad povedal. Gledal je Pavlovo nagrbčeno čelo in na vsak način je hotel vedeti, kaj mu je.

All se je Tilki kaj zgodilo? Pavel je zamahnil z roko; zdaj ni utegnil misliti na Tilko. Potem je Franceku povedal vse.

Pozorno ga je gledal in zdelo se je, da premišljuje. Potem se mu je obraz zmrščil — to je bilo vse zato, ker je zlata ptička ušla. Kadar jo ujame, bo že bolje.

Ko je šel Pavel tretji dan od doma, je videl pri asedu vrata odprta. Na steni nasproti vrat je visela arebrna ura, svetla in nepremična. Ni vedel, zakaj jo je tako dobro pogledal, da mu je ostala ves dan pred očmi. Kamor je šel, je povsod najprej zagledal uru.

Tudi ta dan je zastoj stikal za delom. Francek ni nič ispraševal, samo pogledal je Pavlovo čelo, pa je videl, kako je z njim. Potem se je obrnil v steno in molčal, dokler ga ni predramil z bomo večerjo. Četrty dan je zmanjkalo denarja; peti dan sta živela na upanje; šesti dan pa ni Pavel več upal ne k peku ne v trgovino. — Ura pa mu ni šla iz spomina.

Ko se je zvečer vrnil domov, mu je Francek šepetal svoje sanje, da je bila mati pri njem, da je ujel zlato ptičko in da je on, Pavel, dobil delo, in pa da ni več lačen.

Pavla je zgrabilo za grlo; stisnil je malega k sebi in ga tolažil, da bo jutri že vse bolje, vse po starem, da bo jutri prinesel kruha in vsega.

"Kruha..." je šepetal Francek in zaspal na bratovih prsih.

Tiste hiše je Pavel v obupu sklenil, da bo ukradel sosedu uro, da jo bo prodal in da bo zanj kupil kruha.

V nedeljo dopoldne je Francek šel spat, ko se je Pavle odpravil ven. Dolgo je oprezoval po temnem hodniku, kdaj se bo odprlo pri sosedu.

Iz sobe, kjer je bila ura, se je čulo zehanje; umivanje, hoja, ropotanje.

Pavel je zadrževal sapo in komaj čakal, kdaj se bo odprlo. Natančno je premislil, kako bo stopil noter, če pusti vrata odprta — potem pa bo stekel po stopnicah in zbežal v mesto. Bo že dobil koga, ki bo kupil uru.

Nič ni mislil, da bi ga mogli dobiti. Kdo? Kje?

Vrata so zaropotala. Pavel se je stisnil v temen kot. Moč je prišel ven in živjaje odkoračil po temnem hodniku proti stranišču.

Pavel je smuknil v sobo, ko je čul, da je mož zaprl in za seboj zaklenil. Nič ni pogledal okrog sebe; skoraj miže je iztegnil roko in stisnil uro v žep. Potem je zdrvel brez misli po stopnicah in bežal po ulicah.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Nov. 30, 1931) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravčasno, da vam lista ne ustavi. Ali lista ne prejmete, je mogoče vstopljen, kar ni bil plačan. Ali je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstopljen vlad upravnika, plačate nam dopolnilo in navedite stari in novi naslov.

Najti zastopnika se vti društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina pa celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.00 za leto, za pol leta \$2.00.

Za mesto Chicago in Cincinati za leto \$7.50, za pol leta \$3.75, za član \$4.50, za Evrope stane za pol leta \$4.50, za leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evrope \$1.75. Člani doplačajo samo \$1.00 za poštnino.

Mladinski list stane za celo leto \$1.25.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravištvu "PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., Chicago

Cez štiri dni po tistem, ko ga je odgnal stražnik, je pod večer ves izmučen in strl leze domov. Misli so bile mrtve in srce prazno.

Ni se ozri pred branjarjo, če bi videl Tilko. Potegnil je ovrtnik kvišku in po prstih lezel po stopnicah. Huščnil je mimo sosedove sobe in priglulnil pred svojimi.

Bilo je vse tiho.

Skozi špranjo je sijala ozka proga rdeče luči.

Pritisnil je na kljuko, odprl vrata in obstal.

Za strehami je sijalo sonce in zalivlo s krvavo lučjo vso sobo.

Pristopil je k postelji.

Francek je ležal napol sklonjen iz postelje. Roke so mu bile trde in mrzle. Stegnjene so ležale na blazini, kakor da segajo za zlato ptičko. Od ust se mu je vlekla ozka rdeča proga in vse naokrog je bil sam škrlat.

Pavel se je opotekel nadenj, potem je sedel ob njem in topo strmel v ugašajoči večer.

(Konec.)

Za kratek čas

Med zakonci

"Kako se tvoja žena počuti v letovisku?"

"Imenitno — pa mi je te dni vendarle pisala, da se takoj vrne, kadar mi postane dolgčas po njej."

"In kaj si ti odgovoril?"

"Srček," sem ji pisal, danes so preslabi časi, da bi tako dolgo ostala."

Dobra vzgoja

Mirko je povabljen na otroško zabavo h Korenovim. Zvečer se vrne in že v veči vpraša mamo: "Mirko, ali si se obnašal kakor se spodobi?"

"Da, mamica! Korenova teta je ves čas pripovedovala: 'Moj Bog, nisem še videla otroka, ki bi se tako obnašal!'"

Zlobno

"Z Viktorjem si se zaročila? Ali ti je povedal, da sem mu prejšnji mesec dala košaro?"

"Nekaj je namignil — dejal je, da je zadnjič doživel veliko srečo!"

Žepni koledarji 1932

S. N. P. JEDNOTE

so zunaj in razposilani na druživa in posameznike, ki se jih naročijo. Članstvo naj jih vzame pri društvenih tajnikih. Druživa, ki jih še niso naročila, lahko to store, ker jih imamo še okrog en tisoč na rok. Naročite si lahko samo enega ali pa več skupaj. Stanejo samo 25 centov komad. Pošljite nam naročilo in priložite poštne znamke v plačilo ali pa denar. Naročite pravčasno in pošljite vaše naročilo na naslov:

PROSVETA

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Hvaležnost

List "Butalska trobenta" je prejel tole pismo:

"Slavno uredništvo! V torek sem izgubil svojo zlato uro, ki mi je bila dragocen spomin. Takoj sem to objavil v vašem cenj. listu. Večraj pridem domov in najdem uro v žepu druge obleke. Bog blagoslovi vaš list! Z odličnim spoštovanjem, R. S."

"Gospod profesor, pomislite: pri Kurniku je počila odvodna cev."

"Saj se mi je takoj zdelo. Zadržanje dni se mi je zdel tako slab."

Vijugnost

Šef spremlja mlado prijazno gospodično do vrat trgovine. "Saj ni treba," se brani gospodična. "Tudi sama bi našla pot!" "Verjameš," odvrne šef. "Toda, veste, zadnji čas so pri nas precej pokradli!"

Gospod Zajec je doma pod copato. Nekaj pa se opogumi in o vadi sodišču svojo ženo, kako grdo z njim dela.

"Z lopato za premoč me je udarila po glavi," pravi.

"Pa se vam na glavi nič ne pozna! Kako je to mogoče?"

"Nič ne pozna! Recite, naj vam prinesejo lopato!"

HOTEL NA PRODAJ

Proda se lepo vreden hotel, 21 sob z vsem pohištvo, topli in mrzli voda, v vseh sobah. Absolutno nizka cena. Lepa prilika za moža in ženo brez otrok. Pišite na zastopnika: Phillip Ross, Pea Ridge, R. 4, Huntington, W. Va.—(Adv.)

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Cenjeni brat (sestra) S. N. P. J.!

Po obliki 9. ročne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta in priložiti eden, dva ali tri člani iz ene družine in iz enega naslova in en naročnik. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlana \$4.00 za eno leto naročnina. Ker pa člani plačajo pri avtorizaciji \$1.25 za tednik, se jim to priložijo k naročnin. Mi priložimo enega, dva ali tri člani iz ene družine k eni naročnin. Torej sedaj ni vročka, reči, da je list predrag za člana S. N. P. J. List Prosveta je valja lastnina in gotovo je skore v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej vedno priložite, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta: Za Evrope države in Kanado \$6.00 Za Cincinati in Chicago je \$4.50 1 tednik in..... 4.00 1 tednik in..... 4.00 2 tednika in..... 3.50 2 tednika in..... 3.50 3 tednika in..... 3.00 3 tednika in..... 3.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v plačilo in si naročite Prosveto, list, ki je valja lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov prejema biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bodo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo listni datum za to vrsto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priložite pošiljam naročnino na list Prosveto vs... \$

Ime Čl. družina

Naslov Država

Mesto Star naročnik

Nov naročnik

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnin od sledečih članov vaše družine:

Ime Čl. družina

Ime Čl. družina

Ime Čl. družina

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

* Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

M. Javornik:

TAT

Tako so tekli meseci. Vsak večer ga je pozdravil isprašujoči Francekov pogled, vsako jutro mu je z nasmehom sledil do vrat. Včasih se je sredi dela spomnil nanj in srce ga je zabeležilo. Šel bi šel domov pogledat, kako mu je.

Francek je ležal vse dolge dneve negibno v postelji. Dopoldne je opazoval na oknu, kako je počasi, počasi rastele dan, popoldne pa umiral s soncem, ki se je počasi spuščalo za strehe.

Ni mu bilo nič dolg čas. Misli je, kako bo lepo, ko bo spet zdrav in velik; mati ga bo gledala z neba in bo vesela. Zdelo se mu je, da ju bo takrat obiskala in vsi trije bodo ali popoldne za reko, ki se bo svetila srebrno kakor nekoč in se bodo vozili s čolnom pod pobešenimi vejami daleč, daleč; za roke se bodo držali in bodo srečni.

Včasih je zahrepenel, da bi mogel ven, da bi videl strehe in zidove in gozde in nebo, da bi čutil prijetni vonj iz Tilkine branjarje, mimo peka, kjer diši po žemljah in po testu — in dalje do konca ulice, kjer je kasarna in tjer skozi zamrežena okna gledajo vojaki.

Vse to si je želel in zdelo se mu je silno veliko, toliko, da je imel za vse življenje dovolj, če bi se začelo izpolnjevati.

Včasih ga je prijel kašelj in moral se je tiščati za prsa. Zdelo se mu je, da mu hoče vse skočiti iz njih.

Pavlu ni nikdar potožilo, da ga boli, ali da mu je hudo; bal se je, da ga ne bi preveč skrbelo. Smilil se mu je, ko je moral toliko delati in vse samo zanj. Zato se je vedno delal veselega, kadar je prišel Pavel domov in mu je pripovedoval, kaj je mislil in sanjal ta čas, ko ni bilo njega doma.

Glas mu je postal od dne do dne tišji, pa ni nič opazil in Pavel je moral nazadnje sesti čisto blizu njega, da ga je slišal.

Pred dobrim tednom se mu je udrla kri. Ustrašil se je, da ni nič mogel. Nikdar še ni videl toliko krvi.

Skril je madeže, kolikor je mogel, da jih ne bi Pavel opazil.

Dan se ni hotel nehati. Pavla dolgo ni bilo domov, da je Franceka skrbelo, da se mu ni kaj pripetilo. Ležal je mirno; soba je bila že napol temna.

Nenadoma je zaprasketalo ob oknu. Ozrl se je, pa ni nič videl. Potem je zaprasketalo znova in oglasilo se je čivkanje.

"Ptič!" je pomislil Francek in se vzpel v postelji. Zdal je zagledal ptička — moral je biti vrabec ali kaj. V solncu se mu je perje vse zlato svetilo. Brakal je nekaj po polici in se priklanjal na vse strani.

Francek je pridrlal dih.

Gledal je, gledal, kakor da je

priletela k njemu zlata ptička in mu prinesla čudo lepih pravičic.

Nenadoma se ga je polotilo silno hrepenenje, da bi stopil k oknu in ujel ptičko in jo nesel k sebi v posteljo. Zdelo se mu je, da bo potem zdrav, da bo dobil peruti kakor ptička in bo zletel ven pod zlato sonce. Tam nekje mora biti mati.

Moram jo imeti — je šepetal vročično in lezel s postelje. Z opotekavim korakom se je zibal do okna. Pridržel je dih in ko je bil čisto pri oknu, je iztegnil roke, da bi prijel ptičko.

Ptič je prestrašen čivknil, ko je videl suho, belo roko, udaril se je kreljutni, šinil pod nebo in utonil v zlato luč večera.

Francek je stal pri oknu in letal drobne roke za njim. V očeh mu je ugašal ogenj, po telesu se je tresel.

"Moram... jo... imeti!" je šepetal.